

7. "Ukraine increases gas from reverse a decline in EU imports from Russia." Web. 28 Dec.2015 <http://dt.ua/ECONOMICS/ukrayina-naroschuye-revers-gazu-z-yes-na-tli-skorochennya-importu-z-rf-190695_.html>.
8. "Reverse restores Ukraine gas from Hungary after a month break." Web. 02 Jan. 2016 <http://dt.ua/ECONOMICS/ukrayina-vidnovlyuye-revers-gazu-z-ugorschini-pislya-misyachnoi-pererivi-181370_.html>.
9. "Ukraine signed a memorandum with the EU on the integration of the gas market." Web.<http://dt.ua/ECONOMICS/ukrayina-pidpisala-z-krayinami-yes-memorandum-pro-integraciyu-gazovogorinku-178478_.html>.
10. Ramazanov, B. "Gas "Hubs" of Europe. Establishment of East European Gas Hub." Web. 05Jan. 2016 <<http://ua-ekonomist.com/archive/2014/11/Ramazanov.Pdf>>.
11. Artemova, I.V. Cross-border cooperation in European integration of Ukraine: [monograph] / I.V. Artemova. - Uzhgorod: Lear, 2009. - 520 p. (Series "European Integration: Ukrainian Dimension". Vol. 13). Web. 10 Jan. 2016 <<http://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/3714>>.
12. Goral, L.T, and A.L. Yaroshenko. "The gas hub in Ukraine: analysis of trends and prospects of creating" *Current state, problems and prospects of development of accounting, control and analysis of materials of the International scientific conference commemorating 20 years of accounting and auditing*. Ivano-Frankivsk: Izd IFNTUOG, 2015. Print.
13. Energy Strategy of Ukraine till 2030. Cabinet of Ministers of Ukraine of 15 March 2006 g. N 145-p. Web. 20 Jan.2016 <<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/145a-2006g>>.
14. Ermilov, S.F., Heyets, V.M., Yaschenko, YU.P., Grigorovsky, V.V. and V.E. Lir et.al. *Energy efficiency as a resource of innovative development: national report on the status and prospects of implementation of state energy efficiency policy in 2008*. Kyiv: NAER, 2009. Print.
15. Energy security of Ukraine. Web. 25 Jan. 2016 <<http://mfa.gov.ua/ua/about-ukraine/economic-cooperation/energy-security>>.

Рецензенти:

Полянська А.С. – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри менеджменту та адміністрування Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу;

Криховецька З.М. – кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів ДВНЗ "Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника".

УДК 336.763

ББК 65.27:60.7

Михайліє Г.В.

**ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ
ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ**

ДВНЗ "Прикарпатський національний університет імені В. Стефаника",
Міністерство освіти і науки України,
кафедра менеджменту і маркетингу,
76052, м. Івано-Франківськ, вул. Шевченка, 82,
тел.: 0342 596144,
e-mail: gala_mykh@mail.ru

Анотація. Досліджено та узагальнено теоретичні підходи щодо трактування змісту поняття «фінансово-економічна безпека». Проведено аналіз існуючих точок зору щодо підходів формування стратегії фінансово-економічної безпеки підприємства в умовах невизначеності та обґрунтовано необхідність системного підходу до формування системи стратегічного управління фінансово-економічною безпекою підприємства.

Ключові слова: фінансово-економічна безпека підприємства, стратегічне управління, стратегія фінансово-економічної безпеки, фінансова безпека, економічна безпека, фінансова стійкість, зовнішнє середовище.

Mykhayliv G.V.

FINANCIAL-ECONOMICAL ENTERPRISE SECURITY STRATEGY FORMING IN THE TERMS OF UNCONFORMITY

Vasyl Stefanyk Precarpathian National University,
Ministry of Education and Science of Ukraine,
Department of management and marketing,
Shevchenko str., 82, Ivano-Frankivsk,
76018, Ukraine,
tel.: 0342 596144,
e-mail: gala_mykh@mail.ru

Abstract. Theoretical points as for definition of “financial-economical security” have been researched and summing up. The present attitude were analyzed as for the financial-economical enterprise security forming in the terms of unconformity and system attitude necessity stipulated for strategy system management by a financial-economical enterprise security.

Key words: financial-economical enterprise security, strategy management, financial security, economical security, financial stability, economical security, external

Вступ. На сучасному етапі розвитку економіки ускладнюються умови функціонування вітчизняних підприємств, що обумовлено низкою об'єктивних обставин, серед яких нестабільність податкового і регуляторного законодавства, інфляція, проблеми пов'язані з нестачею кредитних ресурсів, посилення конкуренції, зниження інвестиційної активності, уповільнення платіжного обороту, зростання числа збиткових підприємств.

Останнім часом фінансово-економічна безпека викликає все більшу зацікавленість підприємств при реалізації принципово нових підходів до управління. При розгляді фінансово-економічної безпеки будь-якої економічної системи будь-якого рівня необхідно виходити з її здатності протистояти небезпекам і загрозам для досягнення поставлених цілей. А це неможливо без формування відповідної системи фінансово-економічної безпеки.

Вагомий внесок у розвиток науки про фінансову безпеку на мікрорівні зробили учені та практики, серед яких можна виділити таких: О.Г. Череп [1], К.С. Горячева [2], І.П. Мойсеєнко, О.М. Марченко [3], О.В. Іващенко, В.М. Гельман [4], Т.Г. Васильків [5], Н.Ю. Подольчак [6], В.Ф. Столбов, Г.М. Шаповал [7], З.С. Варналія [8], О.Л. Трухан [9], Т.В. Давидюк [10], М.О. Кокнаєва [11], О.О. Бондаренко [12] та інші.

Праці науковців поза сумнівом мають високу науково-теоретичну та практичну цінності, оскільки обґрунтовують категорійний та методологічний апарати і окреслюють основні напрями подальших наукових досліджень у цій сфері з метою поглиблення та всебічного розвитку розуміння економічної безпеки як однієї з категорій економічної науки. Проте економісти й досі не дійшли згоди щодо найбільш точного та найбільш повного формулювання поняття «фінансово-економічна безпека підприємства».

Постійні зміни зовнішнього та внутрішнього середовища, поява нових чинників, які формують основи фінансово-економічної безпеки, вимагають удосконалення підходів до оцінки рівня фінансово-економічної безпеки в умовах невизначеності, застосування нових методів та алгоритмів забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємств, створення систем ефективного управління нею потребують подальшого дослідження та привертають увагу як науковців так і практиків.

Постановка завдання. Але не зважаючи на велику кількість змістовних та багатоаспектних досліджень у сфері фінансово-економічної безпеки підприємства дотепер не існує єдності наукових суджень щодо термінології та механізму управління фінансово-економічною безпекою, що й обумовило необхідність теоретичного та практичного аспектів дослідження даної проблеми, а саме формування стратегії фінансово-економічної безпеки умовах невизначеності.

Результати. Управління фінансовою безпекою органічно входить в загальну систему управління безпекою підприємства і являє собою найважливішу його функціональну ланку, яка забезпечує реалізацію управлінських рішень переважно у фінансовій сфері діяльності підприємства.

Така ситуація зумовлена тим, що фінансово-економічна діяльність формує фінансове забезпечення операційної, інвестиційної та інноваційної діяльності, підвищення конкурентоспроможності та забезпечення стійкого розвитку підприємства [1, с. 328].

Сутність категорії «фінансова безпека підприємства» розкриває такий його фінансовий стан, який характеризується:

- збалансованістю і якістю сукупності фінансових інструментів, технологій і послуг, котрі використовуються підприємством;
- стійкістю до внутрішніх і зовнішніх загроз;
- здатністю фінансової системи підприємства забезпечувати реалізацію власних фінансових інтересів, місії і завдань достатніми обсягами фінансових ресурсів;
- забезпечувати ефективний і сталий розвиток цієї фінансової системи [2, с. 5].

Фінансова безпека залежить від менеджменту підприємства, що свідчить про можливість впливу на систему фінансової безпеки з боку керівництва та необхідність управління нею. Фінансово-економічна діяльність підприємства також здійснюється з урахуванням умов зовнішнього середовища, якому притаманне зростання рівня динамічності і невизначеності, що викликані різноманітними процесами трансформаційного, інтеграційного та глобалізаційного характеру.

Внаслідок існування різних загроз, що можуть одночасно стосуватися різних сфер діяльності підприємства виникає об'єктивна необхідність розробки та реалізації заходів, щодо вдосконалення економічних механізмів управління його фінансово-економічною безпекою. Об'єктом системи забезпечення фінансової безпеки виступає стабільний фінансовий стан суб'єкта підприємницької діяльності в поточному і перспективному періоді. Конкретними ж об'єктами захисту виступають ресурси: фінансові, матеріальні, інформаційні, кадрові.

Оскільки об'єкт захисту є багатоаспектним, то ефективне забезпечення фінансової безпеки повинне ґрунтуватися на системному підході до управління цим процесом [1, с.329–330].

Суб'єкти управління впливають на об'єкти управлінського впливу за допомогою методів управління (певних способів, прийомів, засобів).

В практиці управління використовують три основні групи методів: організаційно-розпорядчі (адміністративні), економічні та соціально-психологічні. Методи розкривають шляхи протидії реальним та потенційним загрозам, небезпекам та ризикам в конкретних умовах та у визначений термін часу [3, с.78–80].

Управління підприємством в сучасних умовах, коли набирають інтенсивності рейдерські захоплення та поглинання, корпоративні конфлікти, конкурентна боротьба, фіктивне підприємництво та інші правопорушення у сфері підприємницької діяльності, вимагає формування в системі менеджменту такої стратегії, яка зможе адекватно реагувати на виклики зовнішнього середовища та протидіяти загрозам нормальному

функціонування підприємства. Саме така стратегія є передумовою створення ефективної системи фінансово-економічної безпеки підприємства.

Дослідження наукових результатів багатьох вчених показують, що поняття фінансово-економічної безпеки немає однозначного тлумачення. У більшості наукових досліджень фінансова та економічна безпека підприємства розмежовуються. При дослідженні сутності економічної безпеки застосовують декілька підходів та розглядають їх на різних рівнях: на національному, регіональному та галузевому рівнях, на рівні підприємств.

Перший підхід визначає економічну безпеку як складову національної безпеки; другий – як стан економіки; третій – як сполучення або сукупність умов і факторів, що забезпечують певний необхідний рівень економічного розвитку країни; четвертий – як якісний стан сукупності основних факторів суспільного виробництва в сполученні зі здатністю держави забезпечити їх ефективно захищене використання в національних інтересах і здійснювати економічну стратегію, адекватну викликам його мінливого економічного простору, з метою досягнення стабільного, стійкого розвитку та самовдосконалення всього суспільства [1, с. 123]. Окрім зазначених підходів до трактування змісту поняття економічної безпеки, на думку вчених, варто застосовувати й багатокритеріальні виміри [1–9].

Щодо фінансової безпеки, то більшістю дослідників її сутність визначається як складова економічної безпеки на усіх рівнях, в тому числі і на рівні підприємства. Як відомо, між економічною і фінансовою діяльністю господарюючих суб'єктів, існує тісний взаємозв'язок: деякі категорії, з одного боку, є економічними за своєю суттю, а з іншого – фінансовими. Так прибуток є прямим результатом економічної діяльності підприємства, і водночас – він є фінансовим результатом, фінансовим ресурсом підприємства, який підприємство може свідомо витратити на свій розвиток, на розвиток та мотивацію персоналу, на створення комфортних умов для праці та відпочинку, на розширення бізнесу та його диверсифікацію. Тому, до наукового обігу ввійшло поняття фінансово-економічної безпеки підприємства, що очевидно підкреслює взаємозалежність економічної та фінансової діяльності підприємства та визначальну роль фінансів у економічній сфері будь-якого суб'єкта господарювання.

Але, як зазначають автори, поняття «фінансово-економічної безпеки» є складним і потребує комплексного, системного підходу до розуміння своєї сутності та створення системи управління фінансово-економічною безпекою підприємства [2, с. 43].

Існує багато наукових поглядів на сутність поняття «фінансово-економічна безпека», але його варто досліджувати з метою формування оптимальної системи та механізму управління фінансово-економічною безпекою.

Під фінансово-економічною безпекою підприємства необхідно розуміти захищеність потенціалу підприємства у різних сферах діяльності від негативної дії зовнішніх і внутрішніх чинників, прямих або непрямих загроз, а також здатність суб'єкта до відтворення [3, с. 5]. Ці ж автори пишуть, що фінансово-економічна безпека – це стан і здатність фінансово-економічної системи протистояти небезпеці руйнування її оргструктури і статусу, а також перешкодам у досягненні цілей розвитку [3, с. 6].

Столбов В. Ф. та Шаповал Г. М. вважають, що під фінансово-економічною безпекою підприємства слід розуміти стан захищеності його ресурсів та інтелектуального потенціалу від наявних та потенційних загроз зовнішнього і внутрішнього середовища його функціонування, який характеризується високими фінансовими показниками діяльності та перспективою економічного розвитку в майбутньому [4, с. 104].

На думку Іващенко О.В. та Четверікова П.М. [5], до якої приєднуємося і ми, поняття фінансово-економічної безпеки досить точно визначено Варналієм З.С.: фінансово-економічна безпека – це результат комплексу складових, орієнтованих на усунення фінансово-економічних загроз функціонування та розвитку підприємства і забезпечення його фінансової стійкості й незалежності, високої конкурентоспроможності технологічного потенціалу, оптимальності та ефективності організаційної структури, правового захисту діяльності, захисту інформаційного середовища, комерційної таємниці, безпеки персоналу, капіталу, майна та комерційних інтересів [6].

Як вважають Трухан О.Л. та Кокнаєва М.О., фінансово-економічна безпека підприємства трактується одночасно з двох позицій – статичної (як результат діяльності підприємства на певну дату) та динамічної (розвиток підприємства в умовах фінансово-економічної безпеки у короткостроковій та довгостроковій перспективі [7, с. 30; 10, с. 320].

Мойсеєнко І.П. та Марченко О.М. поняття фінансово-економічної безпеки підприємства визначають як такий його фінансово-економічний стан, який забезпечує захищеність його фінансово-економічних інтересів від внутрішніх і зовнішніх загроз та створює необхідні фінансово-економічні передумови для стійкого розвитку в поточному та довгостроковому періодах [3, с. 15].

Враховуючи науковий досвід досліджень у сфері фінансово-економічної безпеки, слід зазначити, що фінансово-економічна безпека підприємства є поняттям складним і комплексним і її визначають: сукупність робіт, які забезпечують платоспроможність підприємства та ліквідність його оборотних активів; організація контролю усіх видів діяльності підприємства з метою підвищення його ефективності; кваліфікація, компетентність та активність менеджерів; ефективність використання усіх видів ресурсів; процес попередження можливих збитків через внутрішні та зовнішні загрози тощо.

Фінансово-економічна безпека підприємства є складною системою, яка включає певний набір внутрішніх характеристик, спрямованих на забезпечення ефективності використання корпоративних ресурсів за кожним напрямом діяльності. Таким чином безпеку варто розглядати через призму її функціональних складових, що дозволяє: здійснювати моніторинг чинників, які впливають на стан як функціональних складових, так і фінансово-економічної безпеки загалом; досліджувати процеси, які здійснюють вплив на забезпечення фінансово-економічної безпеки; проводити аналіз розподілу і використання ресурсів підприємства; вивчати економічні індикатори, що відображають рівень забезпечення функціональних складових; розробляти заходи, які сприятимуть досягненню високого рівня складових, що призведе до посилення фінансово-економічної безпеки підприємства загалом.

В умовах підвищеного ризику, що характерно для функціонування більшості вітчизняних підприємств, особливого значення набуває організація стратегічного управління економічною безпекою.

Стратегічне управління економічною безпекою – це процес управління стратегічним плануванням та розробленою стратегією забезпечення економічної безпеки з урахуванням взаємозв'язку внутрішнього середовища підприємства із зовнішнім та адаптації до їхніх змін для досягнення мети підприємства та захисту його від впливу загроз, ризиків і досягнення безпечного функціонування.

Стратегічне управління є складним процесом, який передбачає всебічну оцінку середовища функціонування підприємства, визначення рівня впливу внутрішніх та зовнішніх загроз, а також розробку системи заходів забезпечення належного рівня захищеності через обґрунтування та реалізацію відповідних стратегій.

Належне управління безпекою ускладнене низкою проблем, передусім такими, як нестабільність економіки та її державного регулювання, недосконалість і нестабільність правового середовища, значна тінізація ринку, сильна конкурентна боротьба, недостатність фінансового забезпечення та відсутність відповідного методичного та організаційного забезпечення.

Мойсеєнко І.П. та Марченко О.М. дають визначення, що стратегія фінансово-економічної безпеки – це розроблення довгострокового плану для забезпечення реалізації мети, завдань та досягнення цілей підприємства, зокрема забезпечення фінансової та економічної безпеки, а також планування розподілу ресурсів в умовах постійної нестабільності зовнішнього середовища та адаптації до нього, для захисту цього підприємства від впливу загроз, ризиків і досягнення нормального та безпечного його функціонування.

Розробляючи стратегію, слід урахувувати динаміку макроекономічних процесів, тенденцій розвитку вітчизняних фінансових ринків, можливостей диверсифікації діяльності підприємства.

На підставі стратегії визначається фінансова політика підприємства за основними напрямками фінансової діяльності: податкова, цінова, амортизаційна, дивідендна, інвестиційна. У процесі розробки стратегії забезпечення фінансово-економічної безпеки особлива увага приділяється виробництву конкурентоспроможної продукції, мобілізації внутрішніх ресурсів, максимальному зниженню собівартості продукції, формуванню та розподілу прибутку, ефективному використанню капіталу підприємства тощо.

Важливе значення для формування фінансової стратегії має врахування факторів ризику. Розробка і реалізація стратегії фінансово-економічної безпеки – процес досить важкий і вимагає від керівників фірми різних витрат. Одним із негативних факторів є швидка зміна зовнішнього середовища, до якої повинна адаптуватись стратегія. Також дана стратегія має відповідати загальній стратегії підприємства.

При побудові стратегії фінансово-економічної безпеки для оптимізації рівня фінансових ризиків підприємство може використати декілька підходів: відмовитися від видів діяльності, які містять джерело підвищеного фінансового ризику; здійснювати діяльність з певним фінансовим ризиком і гарантією повної компенсації втрат за рахунок власних джерел; здійснювати діяльність з передаванням відповідальності за фінансовий ризик іншим суб'єктам, зокрема страховим організаціям.

Висновки. Сьогодні кожне підприємство повинно чітко орієнтуватися в складних умовах ринкових відносин, формувати стратегію подальшого розвитку, управляти системою фінансової безпеки з метою забезпечення фінансової стійкості та конкурентоспроможності. Система управління фінансово-економічною безпекою підприємства повинна: враховувати альтернативні шляхи забезпечення безпеки підприємства, які відповідають фінансовій стратегії і конкретній фінансовій політиці підприємства; включати комплекс виважених збалансованих рішень як в області забезпечення інтересів підприємства, так і в управлінні його фінансовою діяльністю.

На основі загальної стратегії повинна формуватись стратегія забезпечення фінансово-економічної безпеки. Для цього необхідно сформулювати стратегічні цілі забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства, розробити цільові стратегічні нормативи та прийняти основні стратегічні рішення у сфері забезпечення фінансово-економічної безпеки. Обирається одна з домінуючих сфер стратегії забезпечення фінансово-економічної безпеки, а також фінансова політика та формується портфель стратегічних альтернатив для реалізації поставлених цілей. Наступним етапом при розробці та реалізації стратегії фінансово-економічної безпеки є

оцінка розробленої стратегії згідно економічних та позаекономічних параметрів, встановлених підприємством.

1. Череп О. Г. Управління фінансово-економічною безпекою підприємств в Україні [Текст] / О. Г. Череп, З. П. Урусова, А. А. Урусов // Вісник ЖДТУ. Серія: Економічні науки. – 2012. – № 3(61). – С. 328–330.
2. Горячева К. С. Механізм управління фінансовою безпекою підприємства: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.06.01 «Економіка, організація і управління підприємствами» / К. С. Горячева. – К., 2006. – 17 с.
3. Мойсеєнко І. П. Управління фінансово-економічною безпекою підприємства [Текст] : навч. посібник / І. П. Мойсеєнко, О. М. Марченко. – Львів, 2011. – 380 с.
4. Іващенко О.В. Фінансово-економічна безпека держави / О. В. Іващенко, В. М. Гельман // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). – 2013. – № 2(1). – С. 121-131. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/j-pdf/znptdau_2013_2\(1\)_16.pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/znptdau_2013_2(1)_16.pdf).
5. Васильців Т. Г. Фінансово-економічна безпека підприємств України: стратегія та механізми забезпечення: монографія / Васильців Т. Г., Волошин В. І., Бойкевич О. Р., Каркавчук В. В., [за ред. Т.Г. Васильціва]. – Львів : ВИДАВНИЦТВО, 2012. – 386 с.
6. Подольчак Н.Ю. Організація та управління системою фінансово-економічної безпеки: навч. посібник / Н.Ю.Подольчак, В.Я.Карковська. – Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2014. – 268 с.
7. Столбов В.Ф. Особливості управління системою фінансово-економічної безпеки будівельних підприємств / В.Ф.Столбов, Г.М.Шаповал // Комунальне господарство міст. Науково-технічний збірник. – 2013. – №111. – С.103–108.
8. Іващенко О.В. Система фінансово-економічної безпеки підприємства / О.В.Іващенко, П.М.Четверіков [Електронний ресурс]. – режим доступу:<http://www.sword.com.index/2012>.
9. Економічна безпека : навч. посіб. ; за ред. З.С.Варналія. – К. : Знання, 2009. – 647 с.
10. Трухан О.Л. Наукова інтерпретація функцій стратегічного управління підприємствами / О.Л. Трухан // Вісник Хмельницького національного університету / Економічні науки. – 2010. – № 1. – Т. 2. – С. 29–35.
11. Давидюк Т.В. Фінансово-економічна безпека чи фінансова складова економічної безпеки: епістемологічний підхід / Т.В.Давидюк // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. – 2013. – № 1 (25). – С. 39–51.
12. Кокнаєва М.О. Концептульні основи управління фінансово-економічною безпекою підприємств торгівлі / М.О.Кокнаєва [Електронний ресурс]. – режим доступу: www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/nppdaa/2011/v2i3/319.pdf. – с. 319-325.
13. Бондаренко О.О. Фінансово-економічна безпека підприємства: теоретичний та практичний аспект / О.О. Бондаренко, Сухецький В. А. [Електронний ресурс]. – режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3580>

References

1. Cherep, O. G., Urusova, Z. P., and A. A. Urusov. "Management of financial-economical security in Ukraine." *Visnyk ZhTU. Seria: Economical Science* 3 (61) (2012): 328–330. Print.
2. Gorjacheva, K.C. *Financial enterprise security management: autoreferat for Candidate of Economic Degree: specialty 08.06.01 "Economic, organization and enterprise management"*. Kyiv, 2006. Print.
3. Moysiienko I.P., and O.M. Marchenko. *Upravlinnia finansovo-ekonomichnoiu bezpekoiu pidpriemstva*. Lviv, 2011. Print.
4. Ivaschenko, O.V., and V.M. Hel'man. "The financial and economic security of the state" *Zbirnyk naukovykh prats' Tavrijs'koho derzhavnogo ahrotekhnolohichnoho universytetu (ekonomichni nauky)* 2(1) (2013):121-131. Web. <available at: [http://nbuv.gov.ua/j-pdf/znptdau_2013_2\(1\)_16.pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/znptdau_2013_2(1)_16.pdf)>.
5. Vasylytsiv, T. H., Voloshyn, V. I., Bojkevych, O. R., and V. V. Karkavchuk. *Financial and economic security of Ukraine: Strategies and mechanisms to ensure*. Lviv, 2012. Print.
6. Podol'chak, N.Yu., and V.Ya. Karkov'ska. *The organization and management of financial and economic security*. Lviv, Vydavnytstvo L'vivs'koi politekhniki, 2014. Print.
7. Stolbov, V.F., and H.M. Shapoval. "Features of the system of financial and economic security construction companies." *Komunal'ne hospodarstvo mist, scientific and technical digest* 111 (2013): 103–108. Print.
8. Ivaschenko O.V., and P.M. Chetvierikov. "The system of financial and economic security." Web.<<http://www.sword.com.index/2012>>.
9. *Ekonomichna bezpeka*. Ed. Z.S. Varnaliy. Kyiv: Znannya, 2009. Print.

10. Trukhan, O.L. "The scientific interpretation of the functions of strategic management." *Visnyk Khmel'nyts'koho natsional'noho universytetu/ Economics* 1. 2 (2010): 29-35. Print.
11. Davydiuk T.V. "Financial and economic security or financial component of economic security: an epistemological approach." *Problemy teorii ta metodolohii bukhhal'ters'koho obliku, kontroliu i analizu* 1 (25) (2013): 39-51. Print.
12. Koknaieva, M.O. "Conceptual foundations of financial and economic security trade." Web. <www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/nppdaa/2011/v2i3/319.pdf>.
13. Bondarenko, O.O., and V.A. Sykhetckiy. "Financial-economical enterprise security: theoretical and practical aspect." Web. <<http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3580>>.

Рецензенти:

Ткач О.В. – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри менеджменту і маркетингу ДВНЗ "Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника";

Криховецька З.М. – кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів ДВНЗ "Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника".